

## ŽODIS LIETUVIAMS

Sveiki, skaitytojai, sulaukę antrų metelių! Kam iš jūsų, broliai, da neaišku, jog nėra didesnės geradarystės, prieš apšvietimą? „Už luptą du neluptu duoda“, – sako teisinga mūsų patarlė, sudėta laike, kada manyta, jog be lupimo negal išmokyti žmogų išminties iš knygų. Laikas virto gerojon pusėn, dabar lupimas išvartytas ne tik iš mokyklų, bet ir iš sūdų<sup>1</sup>. Su lupimu tebemokina tik meškas ir šunis, o žmonės prie mokslo raginami ne per pasturgalį; mokyties ir apsišviesti reikia ne iš baimės, bet iš supratimo, kokią naudą atneša mums šviesa.

Kaipgi gera gyventi pasaulyje aiškiai reginčiam, kaipgi prasta – aklam! Taiposgi pasakykime ir apie žmones su apšviestu protu ir žmones su neapšviestu; tie, nors turi akis, visgi maža teregi. Šviesios akys ir šviesus protas leidžia daugiau uždirbti ir daugiau datirti gerumo, šviesios akys gerai išveda žmogų keliu, kad ir daug kyšėtų akmenų ir šiekštų, kad ir daug būtų gilių, smirdančių purvu griovių; šviesus protas juo geriaus veda žmogų gyvenimo keliu, juo labiaus pasišiaušiusiu ir nelygum, nes duoda pažinti tūleriopas<sup>2</sup> žabangas, kurias užtiesia žmogus žmogui, nes parodo, kame pelkė, kame gal galą gauti, kad ir šiaudais būtų apdraikyta.

Žmogų apšviečia geros mokyklos. Ant nelaimės mūsų mokyklų šviesą gal prilyginti dažytiems akilioriams<sup>3</sup>, kuriuos užsidėjęs žmogus visa regi taip nudažyta, kaip patys akilioriai; tuo tarpu tikra šviesa yra skaisti, čysta<sup>4</sup>, nepermainanti, bet tik aiškiaus parodanti daiktus.

Tokią šviesą neša jums, lietuviai, tikri jūsų prieteliai<sup>5</sup>, nes tikri jūsų apšviesti broliai, kurie galvą už jus deda, nemindžiodami purvan jūsų papročių ir švento išganingo tikėjimo, bet steigdamies persergėti prieš kiekvieną pavojų, gražiojantį priepuoliu dvasiai ar kūnui.

Jie tatai stovi *ant sargybos* visuose Tėvynės kampuose ir, išvydę slaptu šliaužiantį neprietelį, tuojaus užkuria šviesų žiburį, kad užpuolami išvystų neprietelį, jį išnaikintų arba nors sugražintų ten, iš kur buvo išlindęs, nes šviesoje jam nelabai vyksta.

Visokius mes turime neprietelius ir savo tarpe, ir aplink save. Vieni apgaudinėja, vagia, muša, žudo; kiti, da piktesni, steigias išplėsti mums išganingą, dievišką *katalikystę* ir saldžią, šlovingą *lietuvystę*. Vieni su nuogais ginklais užpuola, kiti rodos prieteliais, tuo tarpu laikos ginklus po skvernu.

Pajusti neprietelį, pastatyti ginklą prieš ginklą, sutvirtėti kūniškai ir dvasiškai dėl sunkios karės<sup>6</sup> mokina jus minėti Tėvynės sargai, t. y. labiaus apšviesti dvasiški ir svietiški jūsų broliai, o jų niekuomet negenstančiu Žničiu\* – žiburiu yra laikraštis, vardu „Tėvynės Sargas“.

Imkite tada į rankas mėnesinius to laikraščio sąsiuvus! Nesigailėkite tam dalykui atidėti ant metų vieną, tiktai vieną rublelį! Jo nenusimanysite, o tuo tarpu atrasite visuomet aiškia liepsna plevenantį žibintuvą, kurs nuo daugelio daugelio pavojų jus apsergės, daugelį gražioj ančių nelaimių nustumti išmokys. Negana to! ką aklas lietuvis pragaišino, tą apsišvietęs turi atieškoti, o „Tėvynės Sargas“ jam tame dalyke padės. Kurstys prie nenurimimo reikalauti sugražinimo spaudinti lietuviškas knygas lotyniškai lietuviškomis litaromis<sup>7</sup>, o ne maskoliškomis<sup>8</sup>, paskui sulyginimo lietuviškos kalbos su

<sup>1</sup> Sūdas – teismas. (Red.)

<sup>2</sup> Tūleriopas – įvairias. (Red.)

<sup>3</sup> Akilioriai – akiniai. (Red.)

<sup>4</sup> Čysta – švari. (Red.)

<sup>5</sup> Prieteliai – draugai. (Red.)

<sup>6</sup> Karės – karo. (Red.)

\* Žničiu (lenk. *znicz*) – šventa ugnimi, aukuru.

<sup>7</sup> Litaros – raidės. (Red.)

<sup>8</sup> Maskoliškos – rusiškos. (Red.)

maskoliška mokyklose ir sūduose ir t. t.

Būkite drąsūs! Neprietelis „Tėvynės Sargo“ nemėgia, tai tiesa, jo ieško ir, pas ką atranda, – nubaudžia; ale vėl, juk jis ne mėsa: jei atsargiai laikysite ir neduosite nereikalingam išvysti, neužuos; paslėpti gi ūkininko trobose gal arklį, ne tik laikraštį. Užvis geriau gauti ir leisti per rankas. Dėl to turite rišti j būrelius gerai pažįstamą jaunimą, surinkti po keletą auksinų nuo kiekvieno, tai patiems bus pigiaus, neturtingi galės velti gauti. Kiekvienoje apylinkėje turi išsirasti žmogus, turįs pažintį su nešėjais iš Prūsų, jis teaprūpina visos apylinkės draugystes. Kiekvienas žmogus, ištaręs nors pusę žodžio už katalikystę ir lietuviystę, nors mažą darbą padirbęs, nors mažą auką padaręs vardan tuodviejų dalykų, vadinsis Tėvynės sargu ir užsipelnys šlovę, brolių meilę ir padėką. Ypatingai užkviečiame mokančius nors šiek tiek valdyti plūksną<sup>9</sup>. Užrašykite viską, kas tik jūsų atidą atkreips prie savęs, viską, kas tik jums yra keista, nepaprasta, ir siųskite arba tiesiai pagal žemiaus padėtą antrašą, arba nuneškite pas šviesesnius lietuvius, o jie pakeis jus ir mums prisiųs. Nesidrovėkite, kad ir prastai parašytumėte: bus pataisyta; tokios pačių skaitytojų prisiunčiamos žinios už vis labiau tinka mūsų skaitytojams.

Kupeton, vyrai – Tėvynės sargai! už tą patį dalyką žodžiais ir darbais, sujungtomis galėmis! Laukan iš mūsų tarpo išgamos išdavėjai! Persekiokite anuos! Drąsiau su svetimtaučiais: neduokite jiems per daug sauvaliuoti<sup>10</sup>, jus plėsti ir žeminti! Tegul žino tik savo tarnystą, ir daugiau nieko! Jei visi kartu eisime, veikia išvys mus svetimtaučiai ir turės išklausti mūsų balsą, sugrąžinti prigulincias mums tiesas, o visų pirmu, jei jiems netinka užrubežiniai<sup>11</sup> laikraščiai, tegul leidžia turėti šiapus rubežiaus, tai bent jų nekernos<sup>12</sup>.

Sunku įrašyti pilną „Tėvynės Sargo“ programą: priimsime visokius naudingus raštus. Apskritai sakant, kaip perniai, taip šįmet bus šiokie straipsniai:

*I. Priešakiniai raštai.* Į tą straipsnį tilps rimtesni raštai apie svarbesnius mūsų reikalus.

*II. Bendrijos reikalai ir papročiai.* Į tą straipsnį talpinsis visoki raštai, užkliudžiantys visas, kiek galima, mūsų gyvenimo puses, rūpesčius ir reikalus; ypatinga atida bus atkreipta ant *prekystės, karės su žydais, blaivystės* ir visokių *mūsų ydų, ką gera gali padaryti valsčius* ir t. t., ir t. t.

*III. Bažnyčios dalykai* – religiški raštai.

*IV. Moksliški raštai* apie visokias mokslo šakas, žmones, gamtą, mokinimą, auklėjimą, amatninkystę, ūkį ir t. t. Naudingos parodos.

*V. Literatūriški raštai* – visokios būdiškos ir istoriškos apysakos, kaip savų rašėjų, taip ir iš svetimų kalbų verstos. *Poezija. Biografijos*, arba aprašymai gyvenimo, garsesniųjų Lietuvos darbininkų. *Bibliografija ir kritika*, arba žinios ir apsvarstymai kaip *mūsų raštų*, taip ir *svetimų raštų*, apie mus kalbančių.

*VI. Politiški ir polemiski raštai*, kiek jie gali rūpėti lietuviams.

*VII. Ant sargybos* – feljetonas, kuriame trumpai bus atkreipiama skaitytojo atida ant įvairių mūsų rūpesčių.

*VIII. Kas girdėties* – didžiausias straipsnis įvairių įvairiausioms žinioms iš visos Lietuvos.

*IX. Iš viso pasaulio žinios.*

*X. Margumynai* – visoki keisti dalykai, juokai, mįslės, patarlės.

*XI. Kalbos dalykai* – medžiaga žodynams ir kalbamokslui.

*XII. Iš latvių gyvenimo* – pranešimai, ką ir kaip latviai veikia.

*XIII. Pagal reikalą bus įvesti atsakymai* ant užklausimų skaitytojų dėl apsimainymo misliomis<sup>13</sup>.

Štai kaip Dievui ant garbės, o Tėvynei ant naudos ketiname darbuoties. Jei Dievas mūsų darbus laimins, o protingi žmonės nepaniekins jų, nauda bus neabejotina, užtat nesigailėsime nė kašto, nė vargo, vildamies, jog tame ir antrame dalyke sušelps mus sanbroliai.

<sup>9</sup> Plūksna – plunksna. (Red.)

<sup>10</sup> Sauvaliuoti – savivaliauti. (Red.)

<sup>11</sup> Užrubežiniai – už sienos leidžiami. (Red.)

<sup>12</sup> Kernoti – niekinti. (Red.)

<sup>13</sup> Mislios – mintys. (Red.)

Siunčiant pinigus ir raštus, reikia padėti tokį antrašą: *Tilsit, Ostrp. An Herrn Saunus, Wasserstr\**.  
Su viltimi, jog neužilgo iškariausime laimingesnį lietuviams būvį, pasilieka  
„Tėvynės Sargo“ Rėdystė<sup>14</sup>  
1897 metuose 1 sausio dienoje.

Vaižgantas, *Raštai*, t. 5, parengė Ilona Čiužauskaitė, Vilnius: Pradai, 1994, p. 175–179, 472.

---

\* Tilžė, Rytų Prūsija, p. Zauniui, Wasser gt.

Dovas Zaunius (1845–1921) – Mažosios Lietuvos veikėjas, su pertraukomis ilgą laiką buvo „Birutės“ draugijos pirmininkas ir bibliotekininkas.

<sup>14</sup> Rėdystė – redakcija. (Red.)